

Henkilöstön työmatkakuljetukset Kuopiosta Varkauteen

Ahall 07.12.2022 § 372
569/06.00.00/2022

Valmistelija: Mari Antikainen, puh. 044 718 6401,
mari.antikainen(at)pshyvinvointialue.fi ja Janne Niemeläinen
puh. 044 717 9460, janne.niemelainen(at)pshyvinvointialue.fi

Varkauden kaupunginhallitus on lähettänyt 26.10.2022 kokouksessaan käsittelemästä henkilöstön työmatkakuljetuksia koskevasta asiasta pöytäkirjan otteen.

”Varkauden kaupungilla on ollut vuosien varrella eritasoisia haasteita terveydenhuollon työntekijöiden saatavuuden kanssa. Erityisiä haasteita on ollut lääkäreiden sekä sosiaalipuolen ammattilaisten saatavuudessa, jonka johdosta kaupunki on joutunut turvautumaan edeltävinä vuosina laajasti vuokratyövoimaan. Varkauden kaupunki järjestää järjestämissopimuksen nojalla myös Joroisten kunnan sosiaali- ja terveystalot vuoden 2022 loppuun saakka.”

Yksi toimivaksi koettu ratkaisu työvoiman saatavuushaasteeseen on löydetty työmatkapalveluiden kehittämisestä. Kaupunki on järjestänyt työmatkakuljetusta Kuopion, Varkauden ja Joroisten välille vuosien ajan. Palvelu on tuonut lisäapua erityisesti lääkäreiden saamiseksi Varkauteen ja Joroisiin. Kuljetuspalvelu on koettu työntekijöiden keskuudessa toimivana ratkaisuna. Järjestelyn myötä parantunut henkilöstön saatavuus on näkynyt myös merkittävänä taloudellisen tehokkuuden paranemisena, kun vuokrahenkilökunnan käyttöä on pystytty vähentämään. Kokonaistaloudellisesti arvioiden järjestely on ollut kaupungille kannattava. Käytännössä työmatkakuljetus on järjestetty siten, että kaupunki on kilpailuttanut linja-autokuljetuksen välillä Kuopio-Varkaus-Joroinen-Varkaus-Kuopio.

Kuljetuksen aikataulu on muodostettu sote-yksiköissä työskentelevien henkilöiden työvuorot huomioiden. Järjestely on myös mahdollistanut merkittävän yksityisautoilun vähenemisen. Nykyisellä sopimushinnalla kuljetuspalvelun päiväkohtainen hinta on 516 euroa. Palvelun vakiintunut käyttö on noin 25 henkilöä päivässä, jolloin yhdensuuntaisen matkan laskennalliseksi kustannukseksi tulee hieman yli 10 euroa henkilöltä. Kaupunki on käynyt neuvotteluja Pohjois-Savon hyvinvointialueen johtavien viranhaltijoiden kanssa kuljetussopimuksen siirtämiseksi hyvinvointialueelle 1.1.2023 lukien. Käydyissä neuvotteluissa hyvinvointialue on kertonut kuljetussopimuksen olevan muun muassa haasteellinen työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta.

Neuvottelujen aikana kaupunki ehdotti hyvinvointialueen suuntaan myös vaihtoehtoisia toimintamalleja työmatkaliikenteen turvaamiseksi. Yhtenä mallina oli kuljetuspalvelun muuttaminen sen käyttäjille maksulliseksi, jolloin kuljetuspalvelu olisi verrattavissa normaaliin joukkoliikennepalveluun, mutta aikataulut ja reittivalinnat olisi räätälöity sote-palveluiden tuottaminen huomioiden. Käytyjen neuvottelujen perusteella hyvinvointialueen johtoryhmä on käynyt linjakeskustelun asiasta ja ilmoittanut 29.9. muutostohtori Janne Niemeläisen toimesta, että kaupungin tulisi irtisanoa kuljetuspalvelua koskeva sopimus ja että hyvinvointialue ei voi jatkaa palvelua ennallaan. Vastauksen mukaan hyvinvointialueella ei ole käynnissä myöskään selvitystä kuljetuspalvelun vaihtoehtoisista toteutustavoista.

Hyvinvointialueen vastauksesta huolimatta, kaupunki ei ole toistaiseksi irtisanoanut sopimusta. Sopimuksessa on neljän kuukauden irtisanomisaika. Kaupungin näkökulmasta sopimus on kriittisen tärkeä Varkauden ja Joroisten sosiaali- ja terveystieteiden järjestämiseksi henkilöstön saatavuusnäkökulmasta. Pahimmassa tapauksessa kuljetuspalvelun päättyminen voisi vaarantaa Varkauden Aalto hyvinvointikeskuksen, mutta myös Joroisten terveyskeskuksen toiminnan.

Varkauden kaupunginhallitus esittää Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallitukselle huolensa Varkauden ja Joroisten sosiaali- ja terveystieteiden toimintaedellytysten olennaisesta heikkenemisestä, mikäli työmatkakuljetuksen jatkamiseksi ei löydetä toimivaa mallia. Kaupunki toivoo, että hyvinvointialueen hallitus arvioisi asian vielä laajemmasta näkökulmasta, ennen päätöstä palvelun päättämisestä. Yhtenä mallina toiminnan jatkamiselle voisi olla kuljetuspalvelun hankkiminen yleisenä käyttäjilleen maksullisena joukkoliikennepalveluna, joka kuitenkin perustuisi aikatauluiltaan sote-yksiköiden henkilöstön työvuoroihin. Samalla kuljetuspalvelu olisi hyödynnettävissä myös esim. Leppävirran ja Joroisten vastaaviin tarpeisiin.

Varkauden kaupunki esittää neuvottelujen jatkamista hyvinvointialueen kanssa vaihtoehtoisten toimintamallien etsimiseksi ja toimeenpanemiseksi”.

Hyvinvointialueella tehty arviointi Varkauden kaupungin järjestämästä työmatkakuljetuksesta

1. Työntekijöiden ja viranhaltijoiden tasapuolinen kohtelu

Työsopimuslain 2 luvun 2 §:n mukaan työnantajan on kohdeltava työntekijöitä tasapuolisesti, jollei siitä poikkeaminen ole työntekijöiden tehtävät ja asema huomioon ottaen perusteltua.

Viranhaltijalain 3 luvun 12 §:n mukaan työnantajan on kohdeltava viranhaltijoita tasapuolisesti, jollei siitä poikkeaminen ole viranhaltijoiden tehtävät ja asema huomioon ottaen perusteltua.

Hyvinvointialueella tulee työskentelemään reilu 12.000 työntekijää hyvinvointialueen noin 450 toimipisteessä. Henkilöstön tasapuolinen kohtelu edellyttää työnantajalta yhdenmukaisia etuja henkilöstölle.

Varkauden kaupungin kirjeen mukaan kuljetuspalvelu on tuonut lisäapua erityisesti lääkäreiden saamiseksi Varkauteen ja Joroisiin. Kuljetuspalvelu on koettu työntekijöiden keskuudessa toimivana ratkaisuna. Järjestelyn myötä parantunut henkilöstön saatavuus on näkynyt myös merkittävänä taloudellisen tehokkuuden paranemisena, kun vuokrahenkilökunnan käyttöä on pystytty vähentämään.

Kuljetussopimuksen jatkaminen Varkauteen edellyttäisi kuljetuspalveluiden järjestämistä myös muihin hyvinvointialueen toimipisteisiin; ainakin suurempiin keskittymiin, jotta henkilöstön tasapuolisuus voitaisiin edes jollain tasolla toteuttaa. Tällöinkin pienemmissä toimipisteissä työskentelevät työntekijät, joilla on pidempi työmatka, jäisivät epäedullisempaan asemaan suhteessa työnantajan järjestämällä työmatkakuljetuksella kulkeviin työntekijöihin.

Työmatkakuljetuksen järjestäminen pelkästään Varkauteen ei kohtelee henkilöstöä tasapuolisesti. Arvioinnissa täytyy ottaa huomioon, että työmatkaliikennettä tulee olemaan hyvinvointialueella moneen suuntaan ja tasapuolisen työmatkakuljetuksen järjestäminen hyvinvointialueen toimesta ei ole mahdollista.

Arvioinnissa tulee ottaa myös huomioon, että henkilöstön saatavuusongelmat koskevat laajasti myös muita ammattiryhmiä kuin lääkäreitä ja muitakin toimipisteitä kuin Varkautta.

2. Työsuhdematkalippu

Työsuhdematkalipusta säädetään tuloverolain 64 §:n 3 momentissa. Työsuhdematkalipulla tarkoitetaan työnantajan työntekijälleen antamaa joukkoliikenteen henkilökohtaista matkalippua, joka on tarkoitettu ainoastaan asunnon ja työpaikan väliselle matkalle. Lainkohdan mukaan työnantajan työntekijälleen antama enintään 3 400 euron arvoinen joukkoliikenteen henkilökohtainen matkalippu asunnon ja työpaikan välistä matkaa varten on verovapaata tuloa.

Säännös koskee yleisesti käytössä olevaa säännöllistä henkilöliikennettä, kaupunkipyöriä ja niin sanottuja reittitakseja. Soveltamisalan ulkopuolelle jää julkisesta liikenteestä lentoliikenne ja tilausliikenne, kuten normaali taksiliikenne.

Työsuhdematkalippusäännöstä voidaan soveltaa vain työnantajan hankkimiin matkalippuihin. Työnantaja voi hankkia työsuhdematkalipun eri tavoin:

1. Työnantaja hankkii matkalipun itse tai sopii palveluntarjoajan kanssa lipun laskuttamisesta kokonaan tai osaksi työnantajalta. Etu katsotaan saaduksi, kun työntekijä saa matkalipun.
2. Työnantaja antaa työntekijälle työmatkasetelin tai -kortin, jolla työntekijä itse hankkii matkalipun. Etu katsotaan saaduksi, kun työnantaja antaa työntekijälle matkalipun ostoon oikeuttavan työmatkasetelin tai -kortin.
3. Työnantaja antaa työntekijälle digitaalisen työmatkasetelin tai -kortin tai lataa työsuhdematkalipun käyttöoikeutta mobiilisovellukseen työntekijän käyttäjätilille. Työntekijä hankkii matkalipun itse. Etu katsotaan saaduksi, kun työntekijä ostaa matkalipun.
4. Jos työnantaja ostaa lipun, joka on voimassa tietyn ajanjakson, joka ajoittuu kahdelle eri vuodelle, hinta jaetaan näille vuosille lipun voimassaoloaikojen suhteessa. Jos lippu on esimerkiksi voimassa 1.11.2021–31.3.2022, lipun hinnasta 2/5 on vuoden 2021 tuloa ja 3/5 vuoden 2022 tuloa. Palkansaajan verotuksessa vähennyskelpoinen määrä jakautuu samalla tavalla.

Jos työnantaja järjestää työmatkakuljetuksen ja maksaa siitä aiheutuvat kustannukset, ei kyseeseen voi tulla 3.400 €/vuosi/työntekijä oleva työsuhdematkalippu, koska kyse on tilausliikenteestä.

3. Yhteiskuljetus

Työnantajan järjestämä yhteiskuljetus asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla on työntekijälle verovapaa etu, jos kuljetus on koko henkilökunnan käytettävissä (TVL 69 § 1 momentti 5 kohta).

Yhteiskuljetuksella tarkoitetaan työnantajan etukäteen esimerkiksi kuljetussopimuksin järjestämää säännöllistä kuljetusta kuten bussikuljetusta. Kuljetettavien lukumäärälle ei ole asetettu alarajaa. Jos kuljetettavien määrä on vähäinen tai kuljetus joudutaan järjestämään eri suuntiin, yhteiskuljetuksena voidaan pitää myös työnantajan järjestämää henkilöautokuljetusta. Yhteiskuljetuksen veronalaisuuteen ei vaikuta se, mihin aikaan vuorokaudesta matka tehdään.

Myös työnantajan järjestämää taksikuljetusta voidaan pitää verovapaana yhteiskuljetuksena seuraavin edellytyksin:

- Kuljetus on säännöllistä ja liittyy työntekijöiden poikkeuksellisiin työolosuhteisiin, esimerkiksi yövuorossa työskenteleviin työntekijöihin.
- Työnantaja on sopinut kuljetuksesta etukäteen taksiryttäjien kanssa.
- Työnantaja maksaa kulut suoraan taksiautoilijoille tai työntekijät maksavat kulut taksikortilla.
- Kuljetus on kaikkien työntekijöiden käytettävissä.

- Jos kaikki edellä mainitut edellytykset täyttyvät, verovapaata on yhdenkin henkilön taksikuljetus.

Koska työmatkakuljetus ei ole koko henkilökunnan käytössä, ei kyseessä ole verovapaa yhteiskuljetus.

4. Yhteenveto

Työmatkakuljetuksen järjestäminen Varkauteen hyvinvointialueen järjestämänä ja kustantamana on työntekijöille verotettava etuus. Työmatkakuljetus ei kohtele työntekijöitä myöskään tasapuolisesti.

Jos työmatkakuljetusta hyödyntävät työntekijät maksaisivat kuljetuksen kustannukset kokonaan itse, niin kustannukset matkaa kohden tulisivat vaihtelevaan päivittäin, riippuen matkustajien määrästä ja tätä ei voitane pitää tarkoituksenmukaisena ja kohtuullisena.

Valmistelijan päätösehdotus:

Aluehallitus päättää, ettei se järjestä omana toimintana työmatkakuljetusta Varkauteen asiaselosteessa kuvatuilla perusteilla. Halutessaan Varkauden kaupungilla on mahdollisuus jatkaa omalla kustannuksellaan hyvinvointialueen henkilöstön työmatkakuljetusten tukemista.

Sote-integraatiovaikutukset

Henkilöstön tasapuolisen kohtelun toteuttaminen.

Esittelijä

hyvinvointialuejohtaja

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää antaa Varkauden kaupungille asiaselosteen mukaisen vastauksen.

Päätös

Merkitään pöytäkirjaan, että:

- Kati Åhman poistui kokouksesta asian käsittelyn aikana klo 14.54.
- Annukka Ojala toimi pöytäkirjantarkastajana § 372:stä edelleen.

Markku Rossi esitti, että asiasta käydään Varkauden kaupungin kanssa neuvottelu ennen päätöksentekoa. Hannu Kokki ja Aino Kanninen kannattivat Markku Rossin esitystä. Puheenjohtaja totesi, että koska on tehty kannatettu vastaesitys, niin suoritetaan äänestys.

JAA (pohjaesitys): 6

EI (Markku Rossin esitys): 4

Puheenjohtaja totesi, että päätös on esittelijän päätösehdotuksen mukainen.